

Andrej Andrásné – Molnár Sándor – Héjáné Osztroluczky Julianna:

Medgyesegyháza tanácsának történetéből

- Pályázat '80 -

P Á L Y A M Ű

Medgyesegyháza Tanácsának történetéből

I.

Az előzmények történelmi áttekintése.

A felszabadulás előtti időben az állam közigazgatási rendszere az uralmon lévő kizsákmányoló uri rend szervezete volt. A széles néptömegek bele sem szólhattak sorsuk irányításába. A helyi önkormányzati jogokat a képviselőtestületek gyakorolták. Politikai megfontolásból ugyan ellenzéki pártok tevékenysége is engedélyezett volt és ezek képviselőt is választottak, de az uralkodó rend féltve vigyázott arra, hogy ez az ellenzék csak igen csekély számban és mértéktartóan legyen valóban ellenzék.

A képviselőtestületek önkormányzati joga is jobbra csak formális tartalom nélküli volt. A legfontosabb hatásköröket a kormány ugyanis centralizálta /pénzügy, ipar, mezőgazdaság, közellátás/.

Ez az állapot tartott 1944 őszéig, hazánk felszabadításának kezdetéig.

Hazánk felszabadulásakor a fasiszta államgépezet és annak helyi szervei széthullottak. A felszabadított területeken mindenütt Nemzeti Bizottságok alakultak a demokratikus pártok küldötteiből. A Nemzeti Bizottságok a kezdeti időben lényegében mint államhatalmi szervek működtek. Ez a jellegük abban jutott kifejezésre, hogy a legtöbb helyen közvetlenül maguk látták el az államhatalom gyakorlásával kapcsolatos összes helyi teendőket.

A Nemzeti Bizottságok államhatalmi tevékenysége akkor ért véget, amikor az újjászervezett helyi önkormányzati szervek régi formában, de új tartalommal ismét megkezdték munkájukat.

Különösen fontos feladatot láttak el a földigénylő bizottságok, amelyek tevékenyen közreműködtek a nagybirtok felosztásában, illetőleg az üzemi bizottságok az ipari termelés megindításában, szervezésében, ellenőrzésében.

Amint a politikai, gazdasági viszonyok megérették a szocialista forradalom kivivásához, úgy vált időszerűvé a proletárdiktatura állami berendezkedésének, s ezen belül a tanácsi szervek kialakításának szükségessége.

A fordulat éve után a dolgozó nép hatalmát törvénybe iktató alkotmány, az 1949. évi XX törvény, a helyi tanácsok rendszerében jelölte meg az ujtipusu állam helyi szervezetét. Ugyancsak az alkotmány határozta meg a helyi tanácsokra vonatkozó alapvető elveket is.

A tanácsok a Szovjetunió szovjetjei tapasztalatait és az 1919. évi Magyar Tanácsköztársaság nagyszerű hagyományait hasznosítva 1950-ben kezdték meg működésüket. Ennek kereteit - az alkotmány alapján az Országgyűlés 1950. májusában fogadta el - az első tanácstörvény szabályozta.

A tanácsi szervezet felépítésének első készüllete már korábban, 1949. őszén megindult, a helyi tanácsokról szóló törvény rendelkezései nyomán pedig gyors ütemben folytatódott.

A tanácsok országos választásáig ideiglenes tanácsok alakultak, ezek tagjait a Népfront delegálta. Az ideiglenes tanácsok fokozatosan - először a fővárosban és a megyében, majd járásokban, városokban s a főváros kerületeiben jöttek létre.

Az ideiglenes tanácsok hatáskörébe kerültek az önkormányzat és a nagyszámu állami szerv területi egységei által ellátott feladatok.

A tanácsok összes fokozataiban 1950. október 22-én választották meg a tanácsok tagjait. A törvény alapján tanácsok alakultak az 500 lakosnál nagyobb községekben, városokban, a járásokban, a megyékben, a fővárosban és a főváros kerületeiben. Ezzel befejeződött a tanácsrendszer szervezeti kiépítése hazánkban.

II.

Medgyesegyháza község tanácsának megalakulása.

Községünk 1945. október 6-án szabadult fel. Még októberben megalakultak a pártszervezetek. Legsürgősebb feladatként az élet szervezettségét, az ellátás biztosítását, a közigazgatás megszervezését kellett megoldani. Mivel más forma nem volt, így első lépésként a régi formához kellett igazodni és visszaállították a tisztviselőket. A képviselőtestület élén megmaradt a bíró, Szabó Péter és maradt a főjegyző, Zátanyi Gyula valamint a segédjegyző Kertai József.

1944 decemberében még mindig a régi keretben de új tartalommal - a Nemzeti Bizottság útján - megtörtént a helyi irányítás és közigazgatás újjászervezése. A Nemzeti Bizottság kijelölte az új községi képviselőtestületi tagokat a négy jelentősebb pártból.

A községben a pártok erőviszonyai közel azonosak voltak és így a képviselőtestületben is közel azonos számban voltak jelen a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Kisgazda Párt és a Nemzeti Parasztpárt tagjai. Az újjászervezéssel tovább folyt a közigazgatás megtisztítása. Az új főjegyző Melis János, segédjegyző pedig Bedő Zoltán lett. 1946-ban a reakció megpróbálta megállítani a fejlődést és községünkbe is kezdtek visszaszivárogni a múlt hatalmasai. Megjelent a volt földbirtokos Telbisz Imre is, de mesterkedéseik nem hoztak eredményt.

Nagy jelentőségű intézkedés volt az 1946-ban bevezetett új pénznem, a forint valamint az 1947-ben induló három éves terv. Lényeges változás következett be politikai téren 1948-ban, amikor is a két munkáspárt egyesült és így megerősödve vezető szerepet töltött be az irányításban.

Érdekessége ennek az időszaknak az, hogy központi irányítás alá került az adókezelés és hogy a jegyző kinevezett és nem választott tisztviselő lett.

Medgyesegyházán az első kinevezett Sándor József cipész volt. Természetes, hogy a kialakulóban lévő közigazgatásnak még nem lehetett komolyabb hatásköröket leadni, ezért a hatáskörök centralizáltsága volt a jellemző. Az ésszerű elosztást így lehetett biztosítani.

A közigazgatás dolgozóinak az ügyintézésen, adminisztráción túl a közvetlen képviselő, agitáló, szervező feladatokat is el kellett látni/ vetési, betakarítási, begyűjtési feladatok/.

Fordulópont volt a felszabadulás utáni időszak egymást gyorsan követő eseményeiben az Alkotmány törvénybe iktatása. Ez már alapelveket rögzített az új közigazgatási rendszer kialakítására. E rendszer előkészítéseként területátstrukturizációkra is sor került. Megszűnt Csanád megye és a Mezőkovácsházi járás községünkkel együtt Békés megyéhez lett csatolva. 1950. május 18-án hirdették ki a tanácsokról szóló első törvényt, mely meghatározta a tanácsok jellegét, szerepét és feladatát.

A helyi választások lebonyolításához először a megyei, városi és járási tanácsok felállítását kellett végrehajtani, mely a Magyar Függetlenségi Népfront által jelölt tagok útján valósult meg. Ez a megoldás csupán átmeneti megoldásként jött számításba, hogy a helyi választások idejére megfelelő irányító, szervező apparátus álljon rendelkezésre.

Medgyesegyházán - mint más településen - 1950. október 22-én került sor a tanácstagok megválasztására.

A mai választási gyakorlattól eltérően ekkor még közvetlen úton történt a helyi tanácstagok megválasztásán túl a járási és megyei tanácstagok választása is.

Községünkben a választások során 81 rendes tanácstagra és 41 pót-tanácstagra adták le szavazatukat a község lakói. Az alakuló tanácsülésre 1950. október 26-án került sor. Ekkor történt meg a végrehajtó bizottsági tagok és a tisztségviselők megválasztása is.

Községünkben az első megválasztott vb. elnök Sándor József, vb. elnökhelyettes Gyurik János, vb. titkár pedig Varga László lett.

A tanács tevékenységének segítése, a tömegek mind szélesebb rétegének bevonása érdekében a tanács tagjaiból állandó bizottságok létrehozására is sor került.

Medgyesegyházán 5 állandó bizottság alakítása történt meg, és pedig:

- 1./ Mezőgazdasági Állandó Bizottság
- 2./ Begyűjtési Állandó Bizottság
- 3./ Pénzügyi Állandó Bizottság
- 4./ Egészségügyi és Szociálpolitikai Állandó Bizottság
- 5./ Oktatási és Népművelési Állandó Bizottság

Az állandó bizottságok mindegyike 1-1 elnökből, 1-1 titkárból és 3-3 tagból állt.

A bizottságok a jelenlegi bizottságokhoz hasonlóan nem önálló hatáskörű, ügyintéző, hanem véleményező, javslattevő szervek voltak.

Említést érdemel, hogy ebben az időben még előfordultak olyan esetek, hogy vezető beosztásba került személyről kiderült, hogy multja nem a legtisztább. Így történhetett, hogy a község első választott vb. titkárának a háboru alatt olyan ténykedésére is fény derült, ami e tisztség betöltésére már alkalmatlanná tette. Csupán 2 hónapot tevékenykedhetett megválasztása után. Őt Marksteiner Bálintné váltotta fel. Az ujonnan megválasztott vezetés nem minden nehézség nélkül birkózott meg a feladatokkal, de munkájukat a felsőbb szintű vezetés valamint a felszabadulást követő években a közigazgatáshoz került és a néhány év alatt begyakorlott dolgozók mindenben segítették. Magát a vezetést azonban ezekben az időkben még tanulni kellett.

A tanácstagok választása 4 év időtartamra szólt, de a tisztségviselők személye a négy éven belül is változott.

Az előzőekben már ismertetett változásokon túl 1952-ben a vb. titkári funkció betöltésére Blanár András ; 1953-ban a vb. elnöki funkció betöltésére pedig Tóth József lett megválasztva.

Az új tanácsrendszer kialakítása a kezdeti időben nem hozta meg minden vonatkozásban a várt eredményt. Ez azonban nem csak és főleg nem az e területen dolgozó embereken mulott. A személyi kultusz időszakában a tanácsokról hirdetett elvek és a jogszabályok között nem volt meg az összhang. Elég ha utalunk arra, hogy a tanácsokra hárult a népszerűtlen túlfeszített begyűjtés, az irreális adókivetés és a termelőszövetkezetek erőltetett szervezése.

Az első tanácstörvény így csak az első ciklus időtartamára szolgálhatott. A második választás idejére, 1954-re már meg kellett alkotni időrendben a második tanácstörvényt. Ez már a munka továbbfejlesztését tűzte ki célul és más intézkedés is született a hibák, hiányosságok megszüntetésére, de lényeges változásokat nem sikerült elérni.

A községi választások során ismét változások történtek a vezető funkciókban. VB. elnökként Ribár György; elnökhelyettesként Mazán Pál; VB. titkárként pedig Kovács József lett megválasztva.

Az intézkedések sora ellenére az országban kialakult politikai feszültség és nem utolsósorban a kapitalizmus aknamunkája következtében 1956-ban ellenforradalom robbant ki. A felforgató erők nem juthattak el minden területre, de a kialakult politikai légkör és az események hatása a községekre is áttért. A legtöbb községben - így községünkben is - az események emberáldozat nélkül zajlottak le.

Ez alkalommal is a Szovjetunió baráti segítsége mentette meg az országot attól, hogy ne essünk az imperialista hatalmak martalékául.

Az ellenforradalom leverése után az MSZMP következetesen és határozottan szüntette meg a meglévő hibákat, törvénysértéseket.

Rendeletek egész sora jelent meg, mely ezeket a célokat szolgálta. 1957-ben fogadta el az Országgyűlés az államigazgatás alapvető törvényét az 1957. évi IV. törvényt. Kisebb időközi módosításokkal jelenleg is ez van érvényben, mely azt bizonyítja, hogy megalapozott korszerű intézkedés volt.

A tanács tisztségviselői az ellenforradalmi események hatására nem ingottak meg és higgadt, józan politikájuknak köszönhető, hogy a járáson belül is községünkben okozott a legkevesebb kárt az ellenforradalmi erők tevékenysége. A helyzet normalizálásával ezek a vezetők helyükön maradtak. A következő választások alkalmával 1958-ban a tanács vezetés élére Takács Lőrinc vb. elnök lett választva, míg a többi vezető funkcióban változás nem történt.

A tanács munkának az MSZMP IX. kongresszusa adott újabb lendületet. Nagyobb önállóságot biztosítottak a tanácsok számára és sok gazdálkodási kööttség szűnt meg. Ebben az időben került a tanács élére Nyiri László vb. elnök. A nagyobb önállóság biztosításával a település intenzív fejlődésnek indult. Erre az időszakra esik a Művelődési Ház és áruház építése, a községi vízműhálózat megvalósítása és egyéb kommunális fejlesztés.

Jelentős állomás a tanács történetében 1971. A nagyközségi kategória bevezetése községünket is előnyösen érintette, mivel Békés megye Tanács községünket is a nagyközségek közé sorolta. Megszűnt a tanácsapparátus kettős alárendeltsége, nőtt a testületek önállósága, felelőssége.

A fejlődés üteme megkivánta a tanácsrendelet felülvizsgálatát és egy újabb, magasabb szintű III. tanácstörvény megalkotását. Rendezni kellett a hatásköröket is, mert az ügyek gyors és jó elintézése megkivánta, hogy azokat ott intézzék ahol keletkeztek.

Ebben az időszakban került le a nagyközséghez az I. foku

építésügyi, iparügyi, kereskedelmi, mezőgazdasági, lakás-
ügyi, gyámügyi hatáskörök.

Az 1971. évi választások során a tanács élére Herczeg
Zoltán került.

Érdekessége ennek a választásnak az előző választásokhoz
viszonyítva az, hogy a megyei tanácstag választása közve-
tett és nem közvetlen uton történt, valamint az, hogy a
vb. titkári tisztség betöltése nem választás, hanem kine-
vezés útján történt. Ebben a tisztségben azonban változás
1971-ben nem volt.

Az ezt követő időben a nagyobb önállóság biztosításával is-
mét új lendületet kapott a község fejlesztése. A járdásítási,
a közvilágítás korszerűsítési programokat ebben az időben
hajtotta végre a tanács. Megerősödtek a nagyközségben működő
gazdasági szervek, javult az ellátás színvonala.

Az MSZMP Központi Bizottságának a párt XII. kongresszusára
kiadott irányelvei elismeréssel értékeli az elért eredménye-
ket, de megszabja a további fejlődés irányvonalát, a tenniva-
lókat is.

Azon kell fáradoznunk, hogy ezeknek a követelményeknek eleget
tudjunk tenni, megnövekedett feladatainkat magasabb színvona-
lon tudjuk ellátni.

Medgyesegyháza, 1980. február 26.

Andrej Andrásné
Andrej Andrásné
főelőadó

Molnár Sándor / *Héjáné Osztrólczyk Julianna*
Molnár Sándor / Héjáné Osztrólczyk Julianna
főelőadó / előadó